

Minoritetspolitiskt program

Antaget av kommunfullmäktige: 2019-04-23 § 43

Reviderat: 2022-12-12 § 197

Revideras senast: 2026-12-31

Innehåll

Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte	4
Implementering	5
Information och myndighetsbemötande	6
Inflytande och delaktighet	8
Främjande och synliggörande	9
Barns rätt till en språklig och kulturell identitet	10
Service på minoritetsspråk	11
Förskola	12
Äldreomsorg	13

Inledning

Minoritetspolitiken grundar sig i att minoriteter ska ha samma möjlighet att hävda sina mänskliga rättigheter och friheter som majoritetsbefolkningen. För att uppnå detta, syftar gällande lagstiftning till att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Bakgrund

Europarådet har konstaterat att minoriteter behöver ett förstärkt skydd för att de ska kunna ta del av sina rättigheter. Skyddet är även viktigt för att den kulturella rikedom inte ska dö ut och för att behålla den demokratiska säkerheten i vårt samhälle.

När Sverige anslöt sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk (minoritetsspråkkonventionen) beslutades det att Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samerna. Minoritetsspråken är samiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib. Anledningen till att Sverige valde ut just dessa grupper och språk är för att de har lång historisk närvaro i landet och är en del av det svenska kulturarvet.

Sveriges förhållande till de nationella minoriteterna är en lång och komplicerad historia som karaktäriseras av olika former av förtryck såsom en aggressiv assimileringspolitik och rasism. Minoriteterna har under åren utsatts för både öppen diskriminering (exempelvis rasbiologisk forskning, tvångssterilisering, mobbning och trakasserier) och dold diskriminering (exempelvis osynliggörande och kränkande särbehandling). Detta har bidragit till att skapa fördomar och negativa attityder gentemot de nationella minoriteterna vilket i sin tur har påverkat de nationella minoriteternas syn på sitt eget språk och kultur negativt.

Än idag utsätts barn och vuxna av diskriminering, fördomar och negativa attityder. Detta gör att de nationella minoriteterna inte har samma förutsättningar till delaktighet i samhället och påverkar den ekonomiska och sociala jämlikheten negativt.

För att Sverige ska uppfylla sina åtaganden konstaterade regeringen vid minoritetslagens införande att kommuner har det huvudsakliga ansvaret för att

arbetet ska förverkligas lokalt¹. Detta på grund av att kommuner har ansvar för verksamheter som direkt påverkar kommuninvånarna, som exempelvis förskolan, äldreomsorgen och lokala kulturaktiviteter.

I Sverige finns det förvaltningsområden för tre nationella minoritetsspråk (ett för finska, ett för meänkieli och ett för samiska). Det finska språket har en historisk anknytning till Hofors och ca 15,3 % av befolkningen har sitt ursprung i Finland (SCB 2016). Därför beslutade kommunen att utvidga sin roll och ingår sedan den 1 februari 2011 i förvaltningsområde för finska. Detta innebär att kommunen har särskilda skyldigheter att ge service på finska.

Syfte

Detta minoritetspolitiska program är ett politiskt styrdokument med syfte att tydliggöra Hofors kommuns ansvar och förhållningssätt gällande minoritetsfrågor.

Det minoritetspolitiska programmet är, förutom vad som framgår av lag, det centrala dokumentet för kommunens minoritetspolitiska arbete. Arbetet ska genomsyra alla verksamheter i kommunen och utgöra en naturlig del i kommunens jämlikhetsarbete. Kommunens arbete ska styras efter lokala behov och alla verksamheter ska bidra på det sätt de kan för att uppfylla lagen och programmet.

Hofors kommuns arbete genomsyras av vår värdegrund:

Respekt, professionalism och ansvar.

Respekt – Jag bemöter varje medborgare och medarbetare genom att lyssna, vara tydlig, öppen för likheter och olikheter samt genom att inge en trygghetskänsla i mötet eller kontakten.

Professionalism – Jag känner till uppsatta mål/planer och medverkar till att uppfylla dessa genom att visa engagemang. Jag tar vara på och använder mig av både min och andras kompetenser.

Ansvar – Jag bidrar till utveckling av verksamheten genom att ta ansvar för att ständigt lära, delta i utvecklings-/förbättringsarbete och vara flexibel.

¹ Se Proposition 2008/09:158, sidan 42

Vision

Alla nationella minoriteter kan, vill och vågar ta del av sina rättigheter.

Detta innebär att alla öppet ska kunna visa sin grupptillhörighet, utveckla sitt språk och sin kulturella identitet. Språk och kultur ses som en tillgång för individen, samhället och Hofors kommun.

Implementering

Utifrån detta program ska Kommunstyrelsen i samverkan med Socialnämnden och Barn- och utbildningsnämnden upprätta en handlingsplan med mål och åtgärder för arbetet med de nationella minoriteternas rättigheter och kommunens åtagande som förvaltningsområde för finska. Nämnderna och styrelsen ansvarar för genomförandet av handlingsplanen och ska årligen rapportera sitt arbete gällande detta till Kommunstyrelsen.

Det minoritetspolitiska programmet ska revideras inför varje ny mandatperiod.

Information och myndighetsbemötande

För att de nationella minoriteterna ska kunna hävda sin rätt måste de ha kunskap om sina rättigheter. Därför är det viktigt att alla verksamheter i Hofors kommun informerar medborgarna om de nationella minoriteternas rättigheter och att informationen är ändamålsenlig. Några exempel på sådan information är rätten till förskoleverksamhet och äldreomsorg på minoritetsspråk samt rätten till modersmålsstöd och modersmålsundervisning. En förutsättning för att möjliggöra att allmänheten kan informeras om sina rättigheter på ett korrekt och lättförståeligt sätt är att chefer och medarbetare, på alla nivåer i Hofors kommun, är insatta i relevant lagstiftning.

En annan viktig del är mötet eller kontakten mellan kommunen och medborgarna. Flera undersökningar visar att en stor del av de nationella minoriteterna upplever negativa attityder och värderingar emot dem, det finns en rädsla av att inte bli bemött med respekt på grund av sin bakgrund, låg kunskap om minoriteters rättigheter samt bristande språkkunskaper bland anställda i myndigheter^{2,3}.

Dessa brister gör att de nationella minoriteterna inte hävdar sina rättigheter eller använder sitt minoritetsspråk. Rädslan och oviljan att göra sig hörd leder också till att kommuner kan få en missvisande bild över hur stor efterfrågan egentligen är, vilket i sin tur påverkar kvalitén på verksamheten. En enskild som får ett positivt bemötande av myndigheter är mer benägen att utnyttja sina rättigheter⁴.

Det är viktigt att understryka att det är irrelevant att informationsskyldigheten baseras på en av kommunen upplevd (låg) efterfrågan från de nationella minoriteterna. Hofors kommun är skyldig att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Istället bör fokus ligga på vilken kapacitet och rutiner en verksamhet har att bemöta de nationella minoriteterna i olika sammanhang samt hur kapaciteten kan höjas.

² Se Proposition 2008/09:158, sidan 71-72

³ *Nationella minoriteter Minoritetspolitikens utveckling år 2016 – Service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk*, sidan 17, 19.

⁴ Se SOU 2017:60, sidan 86, 181 & 188

Chefer och medarbetare i Hofors kommun har kunskap om de nationella minoriteters rättigheter och kommunens åtagande som förvaltningsområde för finska.

Hofors kommun informerar medborgarna aktivt och kontinuerligt om de nationella minoriteternas rättigheter och kommunens ansvar.

Kommunen har aktuell och ändamålsenlig information (både på svenska och på minoritetsspråken) som är relevant för de nationella minoriteterna.

Inflytande och delaktighet

De nationella minoriteterna har idag en begränsad möjlighet att påverka sitt närområde och har svårt att göra sin röst hörd genom traditionella politiska kanaler. Det förekommer även attityder och värderingar i samhället som negativt påverkar förståelsen för de nationella minoriteternas behov och benägenheten att ta till sig de nationella minoriteternas synpunkter.

Kommunen ska samråda med alla nationella minoriteter som finns i området. Det är viktigt att Hofors kommun skapar de nödvändiga förutsättningarna för att de nationella minoriteterna fullt ut ska kunna delta i samhället. Ett steg i detta arbete är att de nationella minoriteterna inkluderas i samtal med kommunen på alla nivåer.

För att uppmuntra de nationella minoriteternas deltagande i den demokratiska processen och förbättra förutsättningarna för en framgångsrik minoritetspolitik är samråd centralt. Särskilt barn och ungdomar som tillhör de nationella minoriteterna behöver få inflytande i beslut som påverkar deras framtid.

Om de nationella minoriteterna ska få verkligt inflytande krävs både planering och ett strukturerat arbetssätt. Frågorna behöver även tas upp i ett sådant skede då det fortfarande är möjligt att påverka kommande beslut.

Frågor som bör behandlas i samråd är frågor som påverkar de nationella minoriteternas möjlighet att bevara eller utveckla sin kultur och sitt språk, undvika utsatthet och diskriminering samt deltagande i samhället. Även frågor som rör användandet av ekonomiska resurser avsatta för minoritetspolitiska åtgärder är en fråga som ska samrådas med de nationella minoriteterna.

Arbetet med minoritetsfrågor sker tillsammans med de nationella minoriteterna.

I Hofors kommun har förtroendevalda och ansvariga tjänstemän en god kunskap i rättighetslagstiftningen samt vilka ärenden som behöver behandlas i samråd med de nationella minoriteterna. Samråden sker regelbundet och är en naturlig del i beslutsprocessen. Barn och ungas rätt till inflytande och samråd ska främjas särskilt.

Främjande och synliggörande

Språk har en stark kulturbärande funktion i samhället och utgör en viktig del i en persons identitet, självkänsla och kulturarv.

De nationella minoritetsspråken är en del av det svenska kulturarvet som riskerar att försvinna på grund av tidigare assimilering av de nationella minoriteterna. Språken tappar användare och de nationella minoriteterna behöver stöd och verktyg för att återta sitt språk så att det kan fortsätta att föras vidare genom generationer. Regeringen framhåller i propositionen *från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna* att det kommer ta tid innan effekterna av den hårda assimileringen försvinner. Här är värderingar och attityder hos både minoriteter och majoriteten av stor betydelse för ett framgångsrikt arbete⁵.

Sverige har åtagit sig att underlätta och uppmuntra användandet av alla nationella minoritetsspråk i både det offentliga och privata rummet. Majoritetssamhället måste sträva efter att skapa ett språkbevarande klimat där de nationella minoritetsspråken ges utrymme att utvecklas och frodas⁶.

Att synliggöra språken handlar om att vitalisera språkanvändningen, höja dess status i samhället samt främja förståelsen mellan minoriteterna och majoritetsbefolkningen. Detta arbete innebär inte enbart att översätta material och information utan språken ska synliggöras (exempelvis med skyltar på offentliga platser) och uppmuntras att användas genom exempelvis utbildning av personal eller genom att värdera kunskaper i minoritetsspråk vid nyanställningar.

En annan viktig del i att främja och synliggöra språk och kultur är att öka allmänhetens kunskap om minoritetsfrågor och att minoritetsperspektivet beaktas i samhällsplanering, politiska beslut, kulturevenemang, informationskampanjer och som tidigare nämnts, hur kommunen uttrycker sig.

⁵ Proposition 2008/09:158 s 34-36

⁶ Proposition 2008/09:158, sidan 37

Barns rätt till en språklig och kulturell identitet

De nationella minoriteternas föräldrageneration blev uppmanade att inte lära ut sitt modersmål. Detta har lett till att många föräldrar saknar förmågan och/eller resurser att lära sina barn sitt minoritetsspråk.

Att ge barn tillgång till sitt språk och sin kultur tidigt är ett effektivt sätt att återvitalisera språk och då spelar skolan en viktig roll. Elever har idag en utökad rätt till modersmålsundervisning i minoritetsspråk, då de inte behöver ha förkunskaper i språket och det finns inget krav på minst antal elever. Barnens språkutveckling är nära kopplat till föräldrarnas kunskaper och önskan. Därför är det av stor vikt att Hofors kommun har ett nära samarbete med vårdnadshavare.

Hofors kommun har ett språkbevarande klimat för att möjliggöra de nationella minoritetsspråkens fortlevnad i Sverige.

Detta innebär att kommunen aktivt arbetar med att synliggöra och främja de nationella minoriteternas språk och kultur, särskilt när det gäller aktiviteter riktat till barn och unga. Kommunen uppmuntrar både medborgare och medarbetare att använda minoritetsspråken.

Hofors kommun arbetar aktivt för att utöka antalet medarbetare som har kunskap i ett eller flera minoritetsspråk. Särskilt det finska språket ska premieras.

Alla verksamheter i Hofors kommun vet hur språkkompetensen är bland sina medarbetare.

Service på minoritetsspråk

Genom att ge den enskilde större möjligheter att använda sitt språk desto mer ökar också sannolikheten för att språket lever vidare och utvecklas. Service på minoritetsspråk handlar om att skapa möjligheter och förutsättningar för medborgarna att använda sitt minoritetsspråk. Denna rätt är inte beroende av om den enskilde individen kan svenska. Att språken används i offentliga sammanhang är ett synliggörande av språken vilket kan leda till att språkens status höjs. Förhoppningsvis leder detta till en högre acceptans för språken samt en ökad vilja hos minoriteterna själva att använda sitt språk.

Hofors kommun ingår i förvaltningsområde för finska och detta innebär att enskilda har rätt att få ärendehantering, förskola och äldreomsorg på finska. Kommunen ska även sträva efter att bemöta enskilda på finska när det gäller exempelvis rådgivning eller information till allmänheten. De som önskar få ärendehantering på meänkieli och samiska eller äldreomsorg på meänkieli, samiska, jiddisch eller romani chib har också rätt till det ifall det finns personal som behärskar minoritetsspråket. Rätten till ovanstående service är inte knuten till någon behovsbedömning utan alla som begär det har rätt till det. Mer information om förskola och äldreomsorg finns under respektive kategori.

Det är viktigt att framhålla att de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken inte alltid har en direkt relation. Därför är det viktigt att särskilja på de rättigheter som gäller för de nationella minoriteterna och det skydd som finns för de nationella minoritetsspråken. Några exempel är att finska romer kan använda finska som modersmål, alla judar känner inte gemenskap med jiddisch och samer i norra Tornedalen kan använda meänkieli. Det är inte heller ovanligt att det finns flera språk i en och samma familj.

Hofors kommun erbjuder alla medborgare som önskar det, service på sitt minoritetsspråk.

Hofors kommun har väl fungerande rutiner för att bemöta de medborgare som vill använda sitt språk vid kontakt med kommunen. Alla medarbetare känner till rutinerna för sin verksamhet.

Förskola

För att återvitalisera minoritetsspråken är förskolan ett effektivt verktyg. Inläringen av ett andra språk vid tidig ålder ger mer effekt och det är framförallt viktigt för de barn som inte har möjlighet att lära sig språket hemifrån eftersom många föräldrar förlorat kunskap i det egna minoritetsspråket. Förskolan ska kunna bidra till att barn ges möjlighet att tillägna sig språket och vända en pågående språkbytesprocess så att språket även i framtiden kan föras vidare i generationer⁷.

Ifall insatserna ska ge önskad effekt krävs det att en betydande del av undervisningen är på finska och att personalen har goda språkkunskaper samt kompetens i att arbeta med tvåspråkighet.

Även om fokus i första hand ligger på det finska språket ska förskolan arbeta med att synliggöra alla de nationella minoriteternas kultur och stötta minoritetsspråken i så lång utsträckning som det är möjligt. Enligt *Läroplan för förskolan* ska förskolan bidra till att de nationella minoriteterna får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. Att få en ökad medvetenhet om sitt egna kulturarv och deltagande i andras kultur, bidrar till att barn utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.

Hofors kommun ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska.

⁷ Se SOU 2017:60, sidan 157 & Proposition 2008/09:158, sidan 97

Äldreomsorg

Enligt socialtjänstlagen har de äldre rätt till ett värdigt liv. Äldre ska kunna leva under trygga förhållanden och ha en social samvaro, men en brukare som tillhör en nationell minoritet kan gå miste om båda delarna.

Inom äldreomsorgen är det viktigt att de nationella minoriteterna ska kunna vistas i en miljö som de är van vid eftersom de annars riskerar att bli isolerade från den språkliga och kulturella miljön vid en placering på exempelvis ett särskilt boende eller en demensavdelning. I värsta fall kan detta leda till att de äldre helt tappar kontakt med sitt språk och sin kultur och därmed får en försämrad livskvalité. Språket utgör också en viktig del för att kommunicera sitt omsorgsbehov på ett språk de behärskar till personalen.

Det är viktigt att personalen har så pass höga språkkunskaper att ett meningsfullt samtal kan genomföras och att språket är kontinuerligt närvarande. Utöver detta behöver de anställda kunskap om de nationella minoriteternas kultur för att verksamheten ska kunna visa respekt och vara lyhörd gentemot de nationella minoriteternas kulturella behov, seder och koder.

Hofors kommun erbjuder alla som önskar det, hela eller en väsentlig del av sin äldreomsorg på minoritetsspråk samt arbetar aktivt för att de äldre ska kunna bevara sin kulturella identitet.